

[Duborg.]

i den politiske Diskussion om denne Sag, og man vil ogsaa her i Tinget ved Finanslovens første Behandling som et Skræmmebillede paa, hvor galt det er gaaet det danske Landbrug i saa Henseende, have hørt oplyst, at dets Gæld er steget til det dobbelte efter Krigen. Det er rigtigt, det er sket. Ser vi lidt længere tilbage, er Forholdet dette, at i 1888 havde Landbruget en Prioritetsgæld af rundt regnet 1 000 Mill. Kr., i 1900 en Prioritetsgæld af 1 200 Mill. Kr., i 1913 af 1 500 Mill. Kr. og i 1927 af 3 000 Mill. Kr. — her er at bemærke, at i 1927 er Sønderjylland medregnet. Der er altsaa en meget stor Stigning i Gældsbeløbet i dette Tidsrum, og hvis man nøjes med at se paa disse Tal, faar man et stærkt, maaske overvældende Indtryk af Gældsstigningen. Men selve Gældsbeløbet er ingen tilstrækkelig Maalestok. Vi maa tillige se paa de Værdiforskydninger, der har foraarsaget denne Gældsstigning, hvilke Værdier der nu ligger bag den. Og ser vi da paa, hvorledes Landbrugets Aktiver i dette Tidsrum er forøget, kommer vi til det Resultat, at Bygninger og Inventar er forøget med mægtige Beløb, man kan ikke nøjagtig opgøre Tallenes Størrelse, men jeg tror ikke, man tager meget fejl, naar man regner med, at Besætning og Inventar i dette Aarhundrede er forøget med 1200—1400 Mill. Kr., og at Bygningsværdien i det samme Tidsrum er forøget med 1 000—1 200 Mill. Kr. Hertil kommer endvidere ved Betragtning af hele Gældsbeløbets Stigning, at der i Tidsrummet fra 1888 til vore Dage i mange Henseender er sket store Ændringer i hele Landbrugets Ækonomi, Ændringer, som har været stærkt medvirkende til, at Gælden er blevet forøget. Jeg skal kun nævne her, at Overgangen fra Fæste til Selveje, som ogsaa i dette Tidsrum har været af betydeligt Omfang, har medført en betydelig Stigning af Prioritetsgælden, idet Fæsterne har maattet tage Gæld i Stedet for Fæsteafgiften.

Endvidere skal jeg nævne et Forhold, der spiller en meget stor Rolle i hele vor Landøkonomi. Det er, at Aftægtsforholdet ogsaa er ophørt i dette Tidsrum; dette har selvfølgelig medført en meget stor Stigning af selve Gældsbeløbene. Det var jo saaledes tidligere, at en væsentlig Del af Købesummen erlagdes i en Aftægtshæftelse, medens denne Form i den sidste Snes Aar er fuldstændig ophørt. Nu er det jo Skik og Brug, at den, der overtager Ejendommen, enten det er Familiens Søn, eller det er en fremmed, i Stedet for Aftægt betaler

Penge eller udsteder Obligationer, og Sælgeren faar enten Kontanter eller Obligationer i Stedet for som tidligere Aftægt direkte til at leve af. I og for sig kan man jo sige, at Gældsbyrden reelt ikke behøver at ændres ved denne Forandring, men det betyder selvfølgelig, at selve Prioritetsgældsbeløbet forøges meget væsentligt derved.

Som en af Aarsagerne til Gældsbeløbets Stigning maa jo ogsaa nævnes Udstykningsbevægelsen — jeg tænker ikke alene paa Statens Udstykning, men i langt højere Grad paa den private Udstykning. Enhver, der er kendt med Forholdene i Vestjylland og i Midtjylland, vil vide, at i Tidsrummet fra 1888 til vore Dage har der fundet en mægtig Udstykning Sted, en Udstykning, der i sine Virkninger mange Gange overgaar, hvad der hidtil er præsteret fra Statens Side. Jeg kan i denne Forbindelse sige, at det glædede mig at høre det ærede Medlem Hr. C. O. Pedersens Udtalelse om den private Udstykning og ogsaa om, at der i høj Grad er Grund til at støtte denne Udstykning, da det ganske afgjort er den solideste og i Virkeligheden ogsaa den mest økonomiske Form for Udstykning, som overhovedet kan tænkes.

Men for at faa en Forestilling om, hvorledes Gældsbeløbet her i Landet i Forhold til Værdien er, kan vi se paa, hvad Gældsbeløbet betyder i Procenter af Ejendomsværdierne igennem Tiderne, og dér har vi i Virkeligheden langt tilbage i Tiden gode Oplysninger. I sit store Værk om Landbrugets Udvikling efter de store Landboreformer i Slutningen af det 18de Aarhundrede gør Falbe-Hansen op for Sjællands Vedkommende — som formodentlig nok kan tages som Udtryk for Danmark —, at Prioritetsgælden i Aarene 1800 til 1806 androg ca. 47 pCt. af Ejendommenes Værdi, og at Prioritetsgælden i 1880—84 var 42 pCt. af Ejendommenes Værdi. Efter Professor Jens Warmings Opførelse kan man regne, at Prioritetsgælden i 1909 var 43 pCt. af Ejendommenes Værdi, og efter samme Forfatter var Prioritetsgælden i 1927 50 pCt. af Ejendommenes Værdi — med Besætning, det gælder i alle Forhold. Det vil altsaa ses, at der er en forbausende konstant Gældsbyrde for Landbruget. I over 100 Aar har Landbrugets Gældsbyrde, eller rettere sagt Landbrugets Prioritetsbyrde, overhovedet ikke ændret sig væsentligt. Den forholdsvis lille Stigning paa de 7 pCt., som vi har efter Krigen, kan sikkert fuldt og helt tilbageføres til de særlige Konjunkturer under Krigsaarene og vedrører i Virkeligheden ikke Landbrugets normale Drift. Det kan, synes jeg, med stor Sikkerhed fastslaaes, at Land-